

A VI. nemzetközi néprajzi nemzetiségkutató konferencia

Békéscsaba, 1996. október 2–4.

Noha korábban történt próbálkozás arra, hogy máshol is megszervezzék, úgy tűnik, a Nemzetközi Nemzetiségkutató Konferenciákat ezután is Békéscsabán fogják szervezni. A rendezvényre is itt került sor, 1996. Október 2–4 között.

A konferenciának ezúttal sajátos témája volt: *Az együttélés évezrede a Kárpát-medencében*. A szervezők a honfoglalás 1100. éves évfordulójára való tekintettel választották ezt a témát. Ilyen vonatkozásban Tabajdi Csaba politikai államtitkár, valamint Andrásfalvy Bertalan, az MNT elnöke konferencia nyitó előadásai egyben a rendezvény alaphang-leütésének is bizonyultak.

Milyen kultúrával érkezett a magyarság Európába; mit adott az évszázadok során a minket körülvevő népeknek és mit kapott tőlük; fontos-e a nemzeti identitás és milyen esélyei vannak ennek megelőzésére a XX. század végén? – e két kérdésnek a megválaszolása már egy konferencia tárgyát képezhetné.

A részben történelmi és részben politikusi szemmel megfogalmazott kérdések elmélyítését szolgálták a párhuzamosan zajló szekcióban előterjesztett dolgozatok, tanulmányok, előadások. Nyomatékot nyert a magyarság sajátos arculata, az, hogy Szent István szellemisége, a szélsőségektől irtózó, a másokat és másságot elismerő, megtűrő, megbecsülő magatartás népünket a történelem során sokszor megkülönböztette Európa többi népének magatartásától.

Történelmi megbékélésekről beszélnek a politikusok – hangzott el egy másik gondolat –, viszont ezek megvalósításához olykor döntően hozzájárulhatnak a történelmi, néprajzi kutatások. A nemzeti önismeretnek nagy a szerepe, hiszen hatalmas energiákat szabadít fel, viszont ez nem merülhet ki holmi köldöknézésben, és nem fordulhat más népek kultúrája ellen – ezt véltem a konferencia egyik erős üzenetének.

Az ún. „esti programok” szerintem példásan igazolták a szavak és cselekvés összhangját. Békéscsabán, egy magyarországi városban konferenciáztunk, első este a szlovák hagyományörző csoport műsora szórakoztatott végig, a második nap folklórestjén sok román, szlovák, szerb, macedón, görög, bolgár és egy (!) magyar táncnak is tapsoltunk; aztán könyvbemutatóra került sor, ahol az est fénypontja a szlovák nyelvatlasz bemutatása volt, mely magyarországi szakmai és anyagi támogatással hagyhatta el a nyomdát.

Szép számmal vettek részt a konferencián román kutatók Kolozsvárról, Bukarestből, Bákórból, Temesvárról, erdélyi magyar néprajzkutatók (Faragó József, Pozsony Ferenc, Balázs Lajos, Gál Irma, Zsók Béla), ám a konferenciára benevezett és távolmaradt előadók száma nagyobb volt.

Dr. Balázs Lajos

Partiumi honismereti és néprajzi konferencia

Bihardiószeg–Székelyhíd, 1996. október 11–13.

A Kriza János Néprajzi Társaság hagyományos vándorgyűlését 1996. október 11–13. között tartotta Bihardiószegen és Székelyhídon, közösen szervezve a Partiumi és Bánsági Műemlékvédő és Emlékhely Bizottság, szintén hagyományos honismereti

konferenciájával. Fő célkitűzés volt megismerkedni a partiumi és bánági kollégák néprajzi kutatómunkájával és honismereti tevékenységével.

Október 11-én a honismeret napja volt Bihar-diószegen. A házigazda, Gellért Gyula esperes üdvözlő szavai után Dukrét Géza, a PBMEB elnöke ismertette a bizottság hároméves tevékenységét. A bizottság célkitűzései: történelmi örökségünk – műemlékeink, helytörténetünk, népi hagyományaink – megismerése, felmérése, leírása, megőrzése, ápolása, az ifjúság honismereti nevelése. Ennek érdekében a Partium és a Bánáság területén működő és kutató történészek, műemlékvédők, néprajzosok és más honismereti szakemberek közreműködésével évente két honismereti konferenciát, az ifjúságnak honismereti tábort szerveznek, pályázatokat hirdetnek, emléktáblákat és emlékhelyeket avatnak. E tevékenység tükré a Partium folyóirat.

A nap folyamán 18 előadás hangzott el a régió különböző településeinek helytörténetéről, műemlékeiről, természeti ritkaságairól. Az utolsó előadás érmelléki betyárdalokkal végződött, melyeket Papp Attila magyartanár ismertetett rendhagyó módon, hagyományos vásári öltözkében. A nap a helyi Szömörce néptáncegyüttes műsorával zárult.

Október 12-e a népismeret napja volt. Reggel autóbusszal átmentünk Székelyhídra, ahol a református gyülekezeti teremben folytattuk a vándorgyűlést. Az ülést megtisztelte jelenlétével Rákóczi Lajos érmelléki képviselő, Holczman Barna, Székelyhíd polgármestere. Pozsony Ferenc üdvözlője után tizenkét előadás hangzott el. Wilhelm Júlia ismertette Székelyhíd történetét. Fazekas Lóránd (Szatmárnémeti) a partiumi területek magyar néprajzi műhelyeit mutatta be. A néprajzi kutatómunka történeti áttekintése után részletesen felsorolta, ki, hol és mit kutat, milyen eredményeket ért el, majd az értékmentési hagyományápolás műhelyeit mutatta be.

Magyar Etelka (Arad) Arad és Temesvár környékének helységnevű magyarázó mondiát ismertette, melynek feldolgozásán már hat éve dolgozik. Dénes László (Debrecen) érdekes előadása a szakrális régiók változásairól szólt a Partiumban. Szabó László (Szolnok) a Fekete-Körös völgyében végzett kutatómunkáról számolt be, *Várasfenes és Körösszakál vizsgálatáról* címen. Keményfi Róbert (Debrecen) *Multietnicitás a Fekete-Körös völgyében* című előadásában ugyanezen kutatás más aspektusait mutatta be. Görbe István (Szatmárnémeti) előadása felvidította a hallgatóságot, ismertetve Pintye Gligor betyár alakját a magyar néphagyományban. Az emberi élet nagy eseményeihez kapcsolódó táncszokásokkal ismerkedhettünk meg Dánielisz Endre (Nagyszalonta) előadásában. Juhász Viktor (Rév) pedig a révi hagyományos fazekasságról beszélt. Sajnos kihalóban van e mesterség, alig két család foglalkozik még vele. Alulírott a siteri ülőrokka díszítőelemeiről, a hozzákapcsolódó szokásokról, valamint a fonóbeli, ma már kihalt szokásokról tartott előadást. Ezután Wilhelm Sándor számolt be a Székelyhídon nemrég felavatott halászmúzeum létesítésének vizionitásairól. Utolsó előadásként Gavrucza Tibor tiszteletes ismertette a református templom történetét, amelyet utána meg is tekintettük. Ebéd előtt még meglátogattuk a halászmúzeumot, valamint a nemrég megnyílt képiállítást.

Ebéd után meglátogattuk a közeli Hegyközszentmiklós pincesorát, melyet borkóstoló követett. Estére visszatérünk Diószegre, ahol disznótoros vacsora várt minket, s ahol a község vendégszerető népe, saját házaiban biztosította a résztvevők kényelmi szállását.

Vasárnap kirándultunk, melynek keretében megtekintettük a Szilágyság néhány műemlékét: Szilágysomlyón a Báthori-várat, ahol Joikits Attila volt az idegenvezető,

majd megnéztük a somlyóújlaki, krasznai, szilágynagyfalui református templomokat. Somlyóújlakon megnéztük Boér Klára tanárnő néprajzi gyűjteményét. Szilágynagyfaluban a helyi RMDSZ és a tanári kar vendégeiként ebédeltünk az iskolában, ahol a házigazda Major Miklós tanár volt, és ugyanitt egy kiállítást szerveztek a mi részünkre szilágysági varrottasokból.

E konferencián 67-en vettek részt a Partiumból és Erdély minden részéből. Az előadások egy részét a Partium folyóirat közölte le.

Dukrét Géza

Nők a populáris kultúrában és a folklórban

Budapest, 1997. április 11–13.

1997 április 11–13-án került megrendezésre a *Nők a populáris kultúrában és a folklórban* című interdiszciplináris konferencia a Magyar Néprajzi Társaság Folklór Szakosztálya, az ELTE Folklór Tanszéke és az MTA Néprajzi Kutatóintézete szervezésében.

A háromnapos konferenciát változatos témák és előadások jellemezték, a résztvevők több mint negyven előadást hallgathattak meg. Természetesen minden előadás középpontjában a nő állt: a nő pszichológiája, helye a mitológiákban, a társadalomban, a családban, a munkában, a népköltészeti alkotásokban stb.

A konferencia első napja a pszichológia és a mitológia jegyében telt el. Pszichológus szakemberek foglalkoztak a női psziché különböző aspektusaival. Séra László pszichológus előadása a kognitív képességek nemi meghatározottságának problémáját taglalta; megállapításai szerint a két nem kognitív képességei közötti különbségek magyarázatát biológiai és kulturális tényezők sokasága adja. Puskás Ildikó előadása az ókori Indiába kalauzolta el hallgatóit, Schiller Vera a szüzességre kötelezett papnők sorsát vizsgálta. Szigeti Jenő jóvoltából pedig betekintést nyerhettünk az őszösvetségi nők világába.

Keszeg Vilmos, Csonka Takács Eszter és Benedek H. Erika előadása a nők életének nemiség által meghatározott kérdései néhány aspektusára világított rá. Pócs Éva előadása a női munkák tabulényeivel foglalkozott, és ehhez kapcsolódott Jung Károlynak a pénteki mosás-tilalom kérdéskörében végzett kutatása is.

A konferencia második napján társadalomnéprajzi előadások hangzottak el. Nagy Janka Teodóra a nemek közötti munkamegosztás kérdését taglalta, majd Penavin Olga, Krupa András, Balázs Lajos és Zakariás Erzsébet előadása által betekintést nyerhettünk a szlavóniai, szlovákiai és erdélyi asszonyok sorsába is. Györgyi Erzsébet a házasságkötés hagyományos formáját elemezte, Tóthné Litovkina Anna és Nagy Janka Teodóra a házassági és társkereső hirdetések vizsgálatával a társkeresés jelenkori kérdéseinek egyik vonatkozását érintette. Zsélyi Ferenc idős asszonyok élettörténetét vizsgálva arra a megállapításra jutott, hogy ezen szövegek szervezőelve nagyon gyakran az egyén betegségeinek a sorozata. Deáky Zita a bábáságról tartott előadása bemutatta a bábáság intézményének történeti kialakulását, és vázolta a bába társadalomban elfoglalt sajátos státusát. Pető Andrea előadása az 1945–49 közötti időszak nőképének kialakulási folyamatát követte nyomon, kulturális és politikai síkon vezetve vizsgálatait.

A konferencia harmadik napján folklór és irodalmi témák kaptak teret. Voigt Vilmos a folklórműfajok nemi megoszlását vizsgálta, és rávilágított arra, hogy sok